

تبیین اثرات مشارکت شهروندی بر بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده (مطالعه موردی: شهر نائین)

امید اعتمادی نایینی، محمود قدیری

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری

دانشیار جغرافیا پیام نور رضوانشهر صدوق

چکیده

موضوع بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری، همواره یکی از مسائل و چالش های شهرهای امروزی است، که اندیشمندان حوزه های مختلف و مدیران شهری را به حیطه تلاش در جهت بهسازی و نوسازی و همچنین شناخت عوامل مؤثر بر این امر کشانده است. با توجه به اهمیت موضوع پژوهش حاضر سعی بر آن دارد ضمن شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندی به تحلیل اثرات مشارکت شهروندان بر بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری نائین بپردازد. روش تحقیق در این بررسی از نوع توصیفی- تحلیلی بوده که آمار و اطلاعات آن از طریق روش های پیمایشی به دست آمده است. جامعه آماری این پژوهش را شهروندان ساکن در بافت فرسوده شهر نائین و مدیران و کارکنان حوزه مدیریت شهری نائین تشکیل می دهند که با استفاده از فرمول کوکران، برای شهروندان نمونه ای به حجم 339 نفر و برای مدیران 40 نفر با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب گردیده است. برای تحلیل داده ها از آمار استنباطی شامل استفاده گردیده است. نتایج آزمون T تک نمونه ای بیانگر جایگاه حائز اهمیت مشارکت در بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهر نائین می باشد. همچنین نتایج این آزمون نشان می دهد که جامعه های آماری میزان مشارکت شهروندان نائین را بالاتر از میانگین برآورد نموده اند. نتایج ضرایب همبستگی نشان می دهد که در سطح 99 درصد اطمینان مابین مشارکت و بهسازی و نوسازی بافت فرسوده در شهر نائین رابطه معنادار و مستقیمی پابرجاست.

کلیدواژه ها: مشارکت، بهسازی، بافت فرسوده، برنامه ریزی شهری، نائین

1. بیان مسئله

در رابطه با چگونگی پیدایش بافت‌های فرسوده می‌توان گفت کشورهای جهان اعم از توسعه‌یافته و یا در حال توسعه، در برهه‌ای از زمان با پدیده افزایش جمعیت شهرنشینی مواجه بوده و یا خواهند بود. کشورهای در حال توسعه که غالباً در دهه‌های اخیر با این پدیده روبرو شده‌اند، با مشکلات بیشتری در این عرصه مواجه هستند. همگام با افزایش جمعیت، شهرنشینی و تمرکز صنایع، سرمایه‌ها، امکانات و خدمات شهری رشد کرده و شهرهای بزرگ به کلان‌شهرهای کنونی تبدیل شده و مشکلات جبران‌ناپذیری برای بشر پدید آمده است (موسوی و باقری، 1391: 96). چرا که از یک سو نرخ شهرنشینی در آن‌ها بیشتر از نرخ شهرنشینی کشورهای توسعه‌یافته در دوران اوج شهرنشینی است و از سوی دیگر اکثر قریب به اتفاق چنین کشورهایی با کمبود شدید منابع مالی مواجه‌اند. این امر با توجه به هزینه‌بر بودن طرح‌های معمول توسعه شهری، این کشورها را با معضل اساسی مواجه کرده است (موسوی و همکاران، 1391: 106). از مهمترین پیامدهای چنین روند شهرنشینی در کنار عدم تأمین زیرساخت‌های مناسب شهری برای ساکنین و مهاجرین شهرها، بوجود آمدن بافت‌های نامنظم و فرسوده پیرامون شهری و درون شهری است. با این حال بافت‌های فرسوده شهری با برخورداری از سابقه حیات شهری، ارزش‌های اجتماعی-اقتصادی، احساس تعلق، حداقل‌های زیرساختی و خدماتی، امکان مهمی را برای تجدید حیات شهری فراهم می‌نمایند که بی‌توجهی به ارزش‌ها و دارایی‌های مذکور می‌تواند هزینه‌های فراوانی را برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری به منظور فراهم نمودن رفاه شهروندان ایجاد نماید (خانی، 1389: 61). از سوی دیگر با توجه به سطوح وسیع بافت‌های فرسوده در شهرها و قبول این که دولت و شهرداری به تنهایی توان تصدی و اجرای عملیات بهسازی و نوسازی بافت‌ها را ندارند، لازم است با اتخاذ تمهیداتی نسبت به جلب مشارکت مؤثر مردم در فرآیند بهسازی و احیای بافت‌های فرسوده اقدام گردد (منصوری، 1385: 42). چرا که اصولاً مشارکت شهروندان در بهسازی محیط سکونت خویش نتایج مثبتی را به دنبال دارد که از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: کاهش محدودیت‌ها و مشکلات مدیریت شهری به خصوص شهرداری‌هایی که با کمبود یا فقدان منابع مالی مواجه می‌باشند چرا که جلب مشارکت مردم باعث رفع بخشی از نیاز مدیریت شهری به منابع مالی می‌شود. صرفه‌جویی در هزینه‌ها و کاهش صرف انرژی، بدین معنی که با استفاده از مشارکت شهروندان این امکان فراهم شود که با صرف انرژی، هزینه و امکانات کمتر از سوی نهادهای حکومتی اقدامات بسیاری را در شهر انجام داد. مشارکت شهروندان در بهسازی محیط سکونت خویش باعث افزایش همکاری‌های اجتماعی و نیز افزایش حس تعلق آنان به شهر می‌شود (آئینی و همکاران، 1387: 2). بنابراین با توجه به اهمیت موضوع بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده پژوهش حاضر در پی تبیین اثرات مشارکت شهروندان بر بهسازی و نوسازی در شهر نائین گردآوری گردیده است.

1-1 پیشینه تحقیق

در خصوص مشارکت شهروندی و همچنین بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری از دیرباز مطالعات مهمی انجام شده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

مری گریسز کوپیت و رابرت دابلیو کوپیت (2007) در مطالعه‌ای تحت عنوان مشارکت، تصور از مشارکت و حمایت شهروندان به بررسی تأثیر مشارکت بر ارزیابی شهروندان از موفقیت تلاش‌های معطوف به بازسازی شهر و سطح اعتماد آنان نسبت به مدیریت شهری در دو شهر گرند فورکس در اکوتای شمالی و گرند فورکس شرقی پرداختند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن می‌باشد که مشارکت در فعالیت‌های سیاسی (مانند شرکت در جلسات شورای شهر یا جلسات محله)، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی (مانند شرکت در یک کلوب) و مشارکت در فعالیت‌های معطوف به بازسازی یا تأثیر اندکی بر ارزیابی شهروندان از سیاست‌های بازسازی دارد یا اصلاً تأثیری ندارد. به عبارت دیگر مشارکت واقعی تأثیری بر رضایت و مشروعیت ندارد و یا اثر آن کم است (Kweit & R.W.Kweit, 2007: 18). اوزلم گزی (2009) در پژوهشی به بررسی راهکارهای مؤثر بر بهسازی و باززنده سازی نواحی مسکونی غیرمعمور و فرسوده در شهر آنکارا پرداخته و باز زنده سازی و نوسازی این مناطق را راهبردی

فضایی برای هویت بخشیدن به ساکنین این مناطق و افزایش تجهیزات مورد نیاز شهروندان می‌داند. بر اساس یافته‌های تحقیق این پژوهشگر مشارکت شهروندان یکی از عوامل مؤثر بر بهسازی و باززنده سازی نواحی فرسوده شهری است (Geuzey, 2009: 27). زنگنه و همکاران (1393) در مقاله‌ای با توجه به نقش حائز اهمیت مشارکت در امر بهسازی به بررسی تأثیر تعلق مکانی و سرمایه اجتماعی بر بهسازی مشارکتی محله سرده سبزواری پرداخته و دریافته‌اند که از آنجایی که این دو متغیر تأثیر معنادار بر سطح مشارکت ساکنان در برنامه‌های بهسازی محله دارد بنابراین ضروری است که در برنامه‌ریزی‌های مرتبط با این محله سرمایه اجتماعی و تعلق مکانی مورد توجه جدی قرار گیرد (زنگنه و همکاران، 1393: 111). امین زاده و رضاییگی ثانی (1391) در مقاله‌ای به ارزیابی جایگاه مشارکت در طرح‌های منظر شهری به منظور ارائه فرایند مناسب بازآفرینی بافت‌های آسیب دیده محله اتابک شهر تهران پرداخته و دریافته‌اند که تحلیل طرح منظر شهری محله اتابک با شش مؤلفه بازآفرینی مشارکتی برگرفته از مبانی نظری که شامل درگیر نمودن استفاده‌کنندگان، آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی، اعتمادسازی، بسترسازی و توانمندسازی، توجه به گروه‌های ذینفع و ذی‌نفوذ، توجه به نهادهای اجتماعی نشان می‌دهد که مشارکت در طرح منظر شهری در هیچ یک از مؤلفه‌های فوق موفق نبوده است (امین زاده و رضاییگی ثانی، 1391: 38).

1-2 سوالات پژوهش

پژوهش حاضر در راستای جوابگویی به سوالات زیر گردآوری گردیده است:

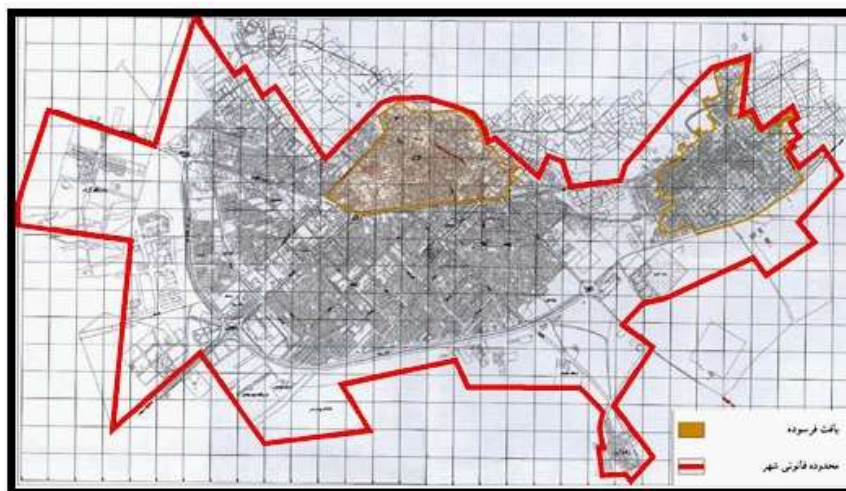
1. شهروندان شهر نائین تا چه میزان در امور بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده محله مشارکت دارند؟
2. جایگاه مشارکتی شهروندان شهر نائین در امور بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده چگونه است؟
3. چه رابطه مابین مشارکت شهروندان و بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده در شهر نائین وجود دارد؟

1-3 روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر ماهیت کاربردی می‌باشد. روش تحقیق آن توصیفی-تحلیلی و داده‌های آن از طریق منابع کتابخانه‌ای شامل (فیش‌برداری، اینترنت) و میدانی (پرسشنامه، مصاحبه) فراهم گردیده است. در پژوهش حاضر جمع‌آوری مبانی نظری به روش قیاسی و تعمیم نتایج به صورت استقرایی بوده است. جامعه آماری تحقیق شامل شهروندان ساکن در بافت فرسوده شهر نائین؛ مدیران و کارکنان امور شهری (شورای شهر، شهرداری و فرمانداری) می‌باشد. بر اساس فرمول اصلاح شده کوکران تعداد نمونه لازم برای شهروندان در شهر نائین با جمعیت 2880 نفر در بافت فرسوده؛ 339 نمونه برآورد گردید. همچنین به منظور دقت در اطلاعات از پرسشنامه مدیران با حجم 40 نفر استفاده گردید است. در ادامه پژوهش ابتدا به منظور مشخص ساختن جایگاه مشارکت در امر بهسازی و نوسازی بافت فرسوده و میزان مشارکت مردم شهر نائین از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده گردیده است. سپس بعد از مشخص گردیدن جایگاه مشارکت و همچنین سطح مشارکت؛ به منظور سنجش نوع رابطه مابین مشارکت و بهسازی و نوسازی بافت فرسوده از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید.

1-4 منطقه مورد مطالعه

شهر نائین، مرکز شهرستان نائین در استان اصفهان است و در ارتفاعی حدود 1600 متر از سطح دریا در جلگه‌ای کمابیش هموار استقرار یافته است. این شهر بر اساس سرشماری سال 1390 دارای 25379 نفر جمعیت و 7730 خانوار بوده است که تقریباً 900 خانوار آن در بافت فرسوده زندگی می‌کنند. این شهر دارای مساحتی بالغ بر 1100 هکتار می‌باشد که 105 هکتار از آن را بافت فرسوده و قدیمی تشکیل داده است.

شکل (1): محدوده مطالعاتی بافت فرسوده شهر نائین

2. چهارچوب نظری تحقیق

در راستای تدوین و ارائه چهارچوب نظری تحقیق لازم است برخی واژه‌ها و مفاهیم مرتبط با موضوع تحقیق از جمله مشارکت شهروندی، بافت فرسوده، نوسازی و بهسازی تعریف و تبیین شوند. نظر به اهمیت این موضوع، برخی از تعاریفی که انطباق بیشتری با اهداف تحقیق حاضر داشته‌اند، ارائه می‌شود.

2-1 مشارکت شهروندی

واژه مشارکت از حیث لغوی به معنای درگیری و تجمع برای منظور خاص می‌باشد (میرموسوی، 1375: 87). در تعاریف دیگر مشارکت به معنای به کار گرفتن منابع شخصی به منظور سهیم شدن در یک اقدام جمعی است (معنی، 1382: 12). مفهوم مشارکت قدمتی به درازای تاریخ زندگی اجتماعی بشر دارد که در طول حیات طولانی خود، روند تکامل و دگرگونی را پشت سر گذاشته و به اقتضای شرایط زمانی و مکانی خود تعاریف متفاوتی دریافت کرده است. به نظر پارکر¹ مشارکت به عنوان ابزاری برای خودشکوفایی (وارینر و پراسر²)، حامی تکثرگرایی در جوامع توده‌ای (نیزیت³ و کورنوزر⁴)، کاتالیزوری برای وحدت اجتماعی محلی (هاری⁵)، جایگزینی برای پیوندهای تضعیف شده خانواده و کلیسا (ویرث⁶)، عامل جامعه‌پذیری سیاسی و نظام‌های دینی غالب (وارینر و پراسر، اولسون⁷) دیده شده است (ازکیا، و غفاری، 1380: 5). در نهایت مشارکت اجتماعی را می‌توان فرایند سازمان‌یافته‌ای دانست که افراد جامعه به صورت آگاهانه، داوطلبانه و جمعی با در نظر داشتن هدف‌های معین و مشخص، که منجر به سهیم شدن در منابع قدرت می‌شود، در آن شرکت می‌کنند (همان، 1380: 7).

2-2 بافت مساله دار و فرسوده شهری

بافت مساله دار بافتی است که ارزش‌های شهروندی آن کاهش یافته و ساکنان آن از شرایط زندگی در محل خود رضایت و ایمنی خاطر را نداشته و نیازهای اساسی آن‌ها برآورده نمی‌شود (شماعی، 1385: 20؛ جهانشاهی، 1382: 18). به عبارتی دیگر کل و یا آن بخش از فضای شهری است که نظام زیستی آن، هم از حیث ساخت و هم از حیث کارکرد اجزای حیاتی خود

1. Parker
2. Warriner & Prather
3. Nesbet
4. Kornhanscr
5. Harry
6. Wirth
7. Olsen

دچار اختلال و ناکارآمدی شده است (شماعی، 1380: 30). در یک بیان کلی می توان بافت فرسوده و مسئله دار را بافتی برشمرد که جریان حیات و زندگی در آن به مخاطره افتاده باشد و روند طبیعی زندگی در آن وجود نداشته باشد. در نتیجه می توان گفت بافت فرسوده شهری، کل و یا آن بخش از فضای شهری است که نظام زیستی آن هم از حیث ساخت و هم از حیث کارکرد آن دچار اختلال و بی نظمی شده است (موسوی، 1385: 2).

3. یافته های تحقیق

نتایج حاصل از توصیف ویژگی های افراد جامعه آماری نشان می دهد، بیشترین رده سنی افراد پاسخگو برای شهروندان و مدیران 25-35 بوده است. از کل نمونه پاسخ دهنده برای شهروندان 91.2 درصد مرد و 8.8 درصد زن و برای مدیران 98.4 درصد مرد و 1.6 درصد زن بوده اند. وضعیت سواد پاسخ دهندگان نیز در جدول شماره (1) آورده شده است.

جدول (1): وضعیت تحصیلات پاسخ گویان

مدیران		شهروندان		سطح تحصیلات
درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
0	0	21.53	73	ابتدایی
0	0	33.34	113	راهنمایی
37.5	15	30.98	105	دیپلم
62.5	25	14.15	48	لیسانس و بالاتر
100	40	100	339	جمع

منبع: یافته های تحقیق، 1395

1-3 سنجش سطح مشارکت شهروندان شهر نائین

به منظور سنجش سطح مشارکتی شهروندان در امور شهری علی الخصوص بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری نائین، 12 گویه طبق جدول (2) بر اساس مرور اسنادی و مطالعات میدانی شناسایی گردیده است.

جدول (2): ابعاد، شاخص ها و گویه های مرتبط با سنجش سطح مشارکت شهروندی

گویه ها
X1= حضور در فعالیت های عمرانی و کالبدی محله؛ X2= حضور در فعالیت های مربوط به محیط زیست محله ای (ایجاد فضای سبز، جنگل کاری و...); X3= حضور در فعالیت مربوط به خدمات شهری و محله ای (کاهش آلودگی های زیستی); X4= شرکت در نشست های محله ای در راستای رفع مشکلات کالبدی محله؛ X5= شرکت در تصمیم گیری ها و ارائه اطلاعات و دانسته ها در سازمان های مسئول؛ X6= شرکت در همایش ها و سمینارهای علمی و ارائه راهکارها و پیشنهادات؛ X7= پرداخت عوارض و بهای خدمات محله ای؛ X8= نظارت بر روند اجرایی طرح ها در راستای اهداف طرح؛ X9= اطلاع رسانی مسائل و مشکلات کالبدی محله به مراجع ذیربط؛ X10= انتقاد از عملکرد اجرایی طرح ها و مسئولین به منظور بهبود عملکرد؛ X11= عضویت در سازمان های غیردولتی مرتبط با

منبع: پژوهش های گردآوردگان، 1395.

جهت سنجش سطح مشارکتی شهروندان شهر نائین از آزمون T تک نمونه ای استفاده گردیده است. آزمون تی تک نمونه ای به بررسی این موضوع می پردازد که میانگین یک جامعه به چه میزان از یک مقدار ثابت بیش تر و یا کم تر است. برای دریافتن این موضوع نیز؛ که میانگین جامعه بالاتر از مقدار آزمون شده و یا پایین تر از آن است می باید به حد بالا و حد پایین موجود در

خروجی آزمون مراجعه نمود. چنانچه حد بالا و حد پایین هر دو مثبت باشند، بدین معنی است که میانگین جامعه در مورد آن متغیر بیش تر از مقدار مورد آزمون می باشد. همچنین چنانچه اولی مثبت و دومی منفی باشد، میانگین جامعه تقریباً مقدار آزمون است. هم چنین منفی بودن این دو مقدار، بدین معنی است که میانگین متغیر مورد نظر در جامعه کم تر از مقدار آزمون است و این متغیرها در جامعه مورد بررسی در سطح پایینی قرار دارند (صیدایی و همکاران، 1392: 96-97). نتایج آزمون تی تک نمونه ای حاصل از سنجش پرسشنامه شهروندان و مدیران نشان می دهد که جامعه های آماری میزان مشارکت شهروندان را در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهر نائین در سطح متوسط تا قوی برآورد نموده اند. نتایج نشان می دهد که شهروندان و مدیران میانگین 9 گویه را بالاتر از سطح متوسط، 2 گویه را در سطح متوسط و 1 گویه (حضور در فعالیت های مربوط به محیط زیست محله ای) را در سطح پایین تر از متوسط برآورد کرده اند. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده حاصل از آزمون T تک نمونه ای می توان گفت میزان تمایل مشارکتی شهروندان شهر نائین در امور شهری علی الخصوص بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری در سطح مطلوبی قرار دارد.

جدول (3): سطح مشارکت شهروندان از نظر جامعه های آماری با استفاده از آزمون تی تک نمونه ای

ارزیابی شاخص	مطلوبت عددی مورد آزمون 3					شاخص	
	فاصله اطمینان 99%		سطح میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی		آماره آزمون
	حد بالا	حد پایین					
متوسط	0.1317	-0.2378	-0.05307	0.000	378	-0.515	X1
ضعیف	-0.0490	-0.4258	-0.23743	0.000	378	-2.319	X2
قوی	0.0604	0.4368	0.24860	0.000	378	2.597	X3
قوی	0.9284	0.6749	0.80168	0.000	378	8.438	X4
قوی	0.8775	0.5136	0.69553	0.000	378	6.418	X5
قوی	0.1137	0.2534	0.16983	0.000	378	3.748	X6
قوی	0.1261	0.2546	0.16425	0.000	378	2.664	X7
قوی	0.6383	0.2612	0.44972	0.000	378	4.691	X8
قوی	0.9086	0.5607	0.73464	0.000	378	8.306	X9
قوی	0.6113	0.3719	0.49162	0.000	378	7.177	X10
قوی	0.5746	0.3416	0.45810	0.000	378	7.530	X11
متوسط	0.1748	-0.2027	-0.01397	0.000	378	-0.236	X12

مأخذ: یافته های تحقیق، 1395.

2-3 اثرگذاری مشارکت شهروندی بر بهسازی و نوسازی در شهر نائین

به منظور سنجش جایگاه و میزان اثرگذاری مشارکت شهروندی بر بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری در شهر نائین 12 گویه منتخب (جدول 4) در غالب پرسشنامه با استفاده از طیف لیکرات طراحی و توسط جامعه آماری میزبان (شهروندان و مدیران) تکمیل گردید. سپس به منظور تحلیل کمی این داده ها از آزمون T تک نمونه ای استفاده گردید.

جدول (4): گویه های مرتبط با جایگاه و اثرگذاری مشارکت شهروندی بر بهسازی و نوسازی

گویه ها
X1= ارتقاء سطح دانش و آگاهی شهروندان و برنامه ریزان؛ X2= افزایش عدالت اجتماعی در توزیع منابع اولیه و منافع طرح ها؛ X3= افزایش هماهنگی و تطبیق برنامه با نیازها و اولویت های مردم؛ X4= کاهش تعارض بین منافع مردم و اهداف پروژه احیای بافت؛ X5= بیان مسائل و مشکلات اجرایی طرح ها و سهولت در بازنگری آن ها؛ X6= تأمین منابع مالی مورد نیاز طرح ها؛ X7= تأمین منابع انسانی و فنی به منظور اجرای طرح ها؛ X8= بهبود کیفیت طرح ها و اثربخشی برنامه ها؛ X9= افزایش حس مسئولیت پذیری و تعلق خاطر به مسائل کالبدی شهر؛ X10= تأمین اطلاعات و دانسته های مورد نیاز به منظور طرح ریزی و اجرای طرح؛ X11= ایجاد وحدت مابین خرده فرهنگ های محله ای و کاهش تعارض در قبال نوسازی و بهسازی؛ X12= صرفه جویی در هزینه های طرح و کاهش صرف انرژی

منبع: احمد و شهابی، 1387؛ آئینی و همکاران، 1387؛ امین زاده و رضاییگی ثانی، 1391.

نتایج آزمون نشان می دهد که جامعه آماری شهروندان و مدیران جایگاه و اثرگذاری مشارکت در امر بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری را در سطح قوی برآورد نموده اند به نحوی که جامعه آماری از 12 گویه مورد بررسی 8 گویه را در سطح قوی 3 گویه را در سطح متوسط و تنها یک گویه (ایجاد وحدت مابین خرده فرهنگ های محله ای و کاهش تعارض در قبال نوسازی و بهسازی) را در سطح ضعیف برآورد نموده اند. بر اساس این نتایج مشخص می گردد که مشارکت شهروندی در شهر نائین مؤثر بر بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری بوده است. امری که برنامه ریزان و مسئولین باید به آن توجه نموده و به منظور جلب مشارکت شهروندی راهکارهایی را اتخاذ نمایند.

جدول (5): جایگاه و اثرگذاری مشارکت بر بهسازی و نوسازی با استفاده از آزمون تی تک نمونه ای

ارزیابی شاخص	مطلوبت عددی مورد آزمون 3						شاخص
	فاصله اطمینان 99%		سطح میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون	
	حد بالا	حد پایین					
قوی	0.9038	0.6325	0.76816	0.000	378	10.039	X1
متوسط	0.0951	-0.2627	-0.08380	0.000	378	-0.821	X2
قوی	0.6915	0.3647	0.52809	0.000	378	5.405	X3
قوی	0.7111	0.3844	0.54775	0.000	378	4.594	X4
متوسط	0.0920	-0.2652	-0.08659	0.000	378	-0.753	X5
قوی	0.7729	0.4518	0.61236	0.000	378	6.521	X6
متوسط	0.1498	-0.2057	-0.02793	0.000	378	-0.309	X7
قوی	0.9169	0.6027	0.75978	0.000	378	9.512	X8
قوی	0.7369	0.4092	0.57303	0.000	378	6.879	X9
قوی	0.8845	0.5680	0.72626	0.000	378	8.028	X10
ضعیف	0.1640	-0.1920	-0.11397	0.000	378	-2.154	X11
قوی	0.84860	0.5221	0.68539	0.000	378	7.257	X12

منبع: یافته های تحقیق، 1395.

3-3 سنجش رابطه مابین مشارکت، بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده

به منظور سنجش روابط آماری مابین مشارکت و بهسازی و نوسازی بافت فرسوده در شهر نائین از ضریب پیرسون استفاده گردید. این ضریب در فاصله ی اطمینان 99 درصد سنجش شده است. سطح معناداری (sig=0.000) چون از سطح استاندارد

0.05 کوچکتر است، نشان دهنده رابطه معناداری بین مشارکت و بهسازی و نوسازی بافت فرسوده است. میزان این رابطه نیز 0.73 درصد برآورد شده است که نشان از شدت رابطه است (جدول 6).

جدول(6): تبیین رابطه مابین مشارکت و بهسازی و نوسازی بافت فرسوده

بهسازی و	مشارکت	متغیر	
0.730*	1	همبستگی پیرسون	مشارکت
0/000		سطح معنی داری	
379	379	تعداد	
1	0.730*	همبستگی پیرسون	بهسازی و نوسازی
	0/000	سطح معنی داری	
379	379	تعداد	

*. سطح معنی داری آزمون 0.01

4. نتیجه گیری

امروزه در جوامع مرفعی رویکرد سیاست گذاران از برنامه ریزی برای مردم در حال استحاله به برنامه ریزی در کنار مردم است. دلایل گرایش به چنین رویکردی را شاید بتوان در آثار و نتایج منفی حاصل از عدم توجه به نقش بهره‌وران در تصمیم‌گیری‌های متمرکز جستجو نمود. تجربه ثابت کرده است رویکردهای از بالا به پایین و اقتدارگرایانه حاصلی جز هر چه دورتر شدن سیاست‌ها و برنامه‌ها از نیازها و خواسته‌های واقعی جوامع و در نتیجه عدم دستیابی به راه‌کارهای مناسب و ضعف در اجرا نداشته است. می‌توان چنین نتیجه گرفت که مشارکت از مهمترین معیارهای موفقیت در برنامه‌ریزی محسوب می‌گردند و بدون در نظر گرفتن اهمیت آن نمی‌توان امید چندانی به اثربخشی فعالیت برنامه داشت چرا که عدم توجه به مشارکت یعنی اعمال رویکرد بالا به پایین، تمرکزگرایی و در نتیجه عدم امکان استفاده از ایده‌ها و نیروهای بهره‌وران مختلف برای تحقق برنامه‌ها به این ترتیب سیاست‌های اتخاذ شده توسط گروهی محدود به تمام جامعه دیکته می‌شوند که نتیجه‌ای جز واگرایی هر چه بیشتر خواسته‌های جامعه و مسئولان و سیاست‌گذاران در پی نخواهد داشت. از این رو با توجه به اهمیت جایگاه مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌ها پژوهش حاضر به ارزیابی اثرات مشارکت بر طرح‌ها و پروژه‌های بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری در شهر نائین پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که از نظر جامعه آماری شهروندان و مدیران؛ مشارکت دارای جایگاه حائز اهمیتی در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهر نائین می‌باشد. بر اساس نتایج میزان تمایل مشارکتی شهروندان در امور شهری در سطح مطلوبی قرار داشته و مابین مشارکت شهروندان و بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری در شهر نائین رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد که با افزایش میزان تمایل مشارکتی شهروندان بر شاخص کل بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده نیز افزوده می‌گردد؛ به عبارتی دیگر طرح‌های بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده به اهداف نزدیکتر و توسعه می‌یابد. بنابراین با توجه به نقش حیاتی مشارکت در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- ✓ ایجاد اعتماد و اعتمادسازی به منظور جلب مشارکت مردم در پروژه‌ها و طرح‌های شهری به خصوص بهسازی و نوسازی مسکن فرسوده به عنوان مهمترین عامل مشارکتی مردم؛
- ✓ تشکیل دفت‌های مشارکت‌های مردمی در حوزه عملکردهای بهسازی و نوسازی مسکن فرسوده و ارائه آموزش‌های مرتبط با مشارکت مردمی در چنین طرح‌ها و پروژه‌هایی توسط این دفت‌ها؛
- ✓ رواج شهرداری الکترونیک و از سوی دیگر شهروند الکترونیک و راه‌اندازی نظام پیشنهادها؛
- ✓ حمایت قاطع و همه‌جانبه مدیران و برنامه ریزان از طرح‌های جلب مشارکت و پندارهای مشارکت جویانه؛

- ✓ برگزاری جلسه های غیررسمی و ارتباط عاطفی دوجانبه مابین مدیران شهری و شهروندان؛
- ✓ شناخت عوامل مؤثر بر فرایند مشارکت از جمله عوامل فرهنگی (نقش مردم)، عوامل اجرایی (نقش دولت و شهرداری ها) و عوامل سیاستی (برنامه ریزان).

5. منابع و مأخذ

1. احمدی، حسن، شهبایی، منیرالسادات (1387)، مشارکت محلی ضامن بهسازی پایدار بافت های فرسوده (مطالعه موردی: محله سیروس تهران)، اولین همایش بافت های فرسوده شهری، چشم انداز توسعه پایدار، ارزش ها و چالش ها.
2. ازکیاء، مصطفی، غفاری، غلامرضا (1380)، بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان، مجله علوم اجتماعی، شماره 17، صص 3-33.
3. امین زاده، بهناز، رضاییگی ثانی، رضیه (1391)، ارزیابی جایگاه مشارکت در طرح های منظر شهری به منظور ارائه فرایند مناسب بازآفرینی بافت های آسیب دیده، نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، دوره 17، شماره 3، صص 29-39.
4. آئینی، محمد، جمشیدزاده، ابراهیم و همکاران (1387)، جلب مشارکت مردمی در بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری، اولین همایش بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری، مشهد مقدس.
5. جهانشاهی، محمدحسین (1382)، سخن سردبیر، فصلنامه جستارهای شهرسازی، شماره 4، تهران.
6. خانی، علی (1389)، ملاحظاتی در خصوص نوسازی شهری، نشریه اینترنتی نوسازی، سال دوم، شماره هشتم.
7. زنگنه، یعقوب، حسین آبادی، سعید، روشندل، تکتم، نبی پور، رضا (1393)، تأثیر تعلق مکانی و سرمایه اجتماعی بر بهسازی مشارکتی محلات قدیمی (مطالعه موردی: محله سرده سبزوار)، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال پنجم، شماره نوزدهم، صص 111-128.
8. شمعی، علی (1380)، اثرات توسعه فیزیکی شهر یزد بر بافت قدیم و راهکارهای ساماندهی و احیای آن، رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تهران.
9. شمعی، علی، پوراحمد، احمد (1385)، بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه علم جغرافیا، انتشارات دانشگاه تهران.
10. صیدایی، سید اسکندر، قنبری، یوسف، جمینی، داود، بسحاق، محمدرضا (1392)، سنجش پایداری کشاورزی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان روانسر)، فصلنامه جغرافیا و پایداری محیط، شماره 6، صص 87-106.
11. معنی، منوچهر (1382)، مشارکت اجتماعی در ایران، چاپ اول، انتشارات آرون، تهران.
12. منصوری، سید امیر (1385)، نگاه نو طرح ویژه نوسازی بافت فرسوده، دومین سمینار ساخت و ساز در پایتخت، دانشگاه تهران.
13. موسوی، حمیدرضا (1385)، ضرورت به کارگیری الگوی فرایند طراحی شهری با تمرکز بر مشارکت مردم در برنامه ریزی و طراحی بافت های فرسوده و ناکارآمد شهری، دومین سمینار ساخت و ساز در پایتخت، دانشکده های فنی دانشگاه تهران.
14. موسوی، میر نجف، باقری کشکولی، علی (1391)، ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال سوم، شماره نهم، صص 97-118.
15. موسوی، میرنجف، حیدری، حسن، کشکولی، علی (1391)، بررسی نقش سرمایه اجتماعی در نوسازی و بهسازی بافت های فرسوده در شهر سردشت، مطالعات و پژوهش های برنامه ریزی منطقه ای، سال چهارم، شماره پانزدهم، صص 105-122.
16. میر موسوی، سید علی (1375)، مبانی دینی و فرهنگ سیاسی مشارکتی، فصلنامه نقد و نظر، شماره سوم و چهارم، صص 111-86.
17. Geuzey, O., (2009); Urban regeneration and increased competitive power: Ankara in an era of globalization; Cities; vol.26.
18. Kweit, M. G. and Kweit. R. W., (2007), Participation, Perception of Participation, and Citizen Support, American Politics Research, Number 3, Volume 35, 18-29.